

II.

Bestemmende for Museets Undersøgelsesrejser blev Genforeningen med de sønderjydske Landsdele og de særlige Opgaver, som herved stilledes. Vel havde Museet forud gennem mange Aar haft virksomme Venner i Sønderjylland. Det maatte dog være magtpaaliggende at søge disse Forbindelser udvidet, ligesom det maatte være den nærmest foreliggende Opgave som Grundlag at vinde et indgaaende Kendskab til Mindesmærkernes Art og Udbredelse saavel som deres Tilstand. Aarets Undersøgelsesrejser blev følgelig alle henlagt til Landsdelene sønden Aa; alle Kræfter samledes om det Arbejde gennem Undersøgelse i Terrænet at kortlægge og beskrive samtlige endnu bevarede Mindesmærker, søge Oplysning om tidligere Fund og nu sløjfede Oldtidsminder og samtidig træde i Samvirken med egnede Mænd og Kvinder i disse Landsdele.

Straks efter at Genforeningen var fuldbyrdet og de statslige Funktioner overtaget af Danmark, udsendtes gennem de stedlige Blade et Opraab til Sønderjyderne. Kort efter indleddes Undersøgelsen ved Inspektør Hans Kjær i det store Ø. Løgum Sogn, Nord for Aabenraa. I Sommerens Løb fortsattes derefter ved Underinspektørerne H. C. Broholm i Egnen om Røde Kro, J. Brøndsted i Sundeved og Dr. phil. K. Friis Johansen paa Als, medens Inspektør Th. Thomsen og Underinspektør, Dr. phil. G. Hatt rejste i Tønder Amt. I alt undersøgtes 21 Sogne, til Dels meget store, op til mere end 1 Kvadratmil.

Undersøgelsen blev ikke tilendebragt i noget afsluttet Omraade, men fortsættes i følgende Aar; først derefter vil der kunne meddeles en samlet Redegørelse. Det synes dog, at Mindesmærkernes Tilstand i det hele er ringere end i det øvrige Land, og tillige, at de fordeler sig ujævnt. Paa den nuværende Vestkyst og i det hele i Vesteregnene er de jordfaste Oldtidsminder kun faa. I det indre af Landet er Tallet af Gravhøje betydeligt, medens Stenmindesmærker her er faatallige og først forekommer i Randbæltet ved Østkysten, navnlig i Form af Dysser. Sædvanligt er de kun bevaret i Skovene.

Oplysende i forskellig Henseende var Undersøgelsen paa Als. I de 6 Sogne, som udgør Øens midterste Del, Svenstrup, Egen, Notmark, Augustenborg, Asserballe og Ketting, blev paavist og kortlagt 244 Punkter. Paa det aabne Land var det mest kun Tomter, hvor svage Spor af for længst sløjfede Høje kunde paavises. Men endnu findes i den store Kystskov, Nørreskoven, ikke mindre end 42 Mindesmærker, deraf flere anselige og ret vel bevarede Langdysser fra den yngre Stenalder. I den lille Skov Blomeskobbel i Asserballe Sogn findes tæt sammen 3 Runddysser og 2 meget smukke Langdysser, vel ikke ganske uskadede Mindesmærker, men dog endnu en usædvanlig imponerende Gruppe. Store Samlinger af Jordhøje har der været, bl. a. ved Ketting og Schackenborg; enkelte Høje er endnu bevaret, saaledes en meget stor, smukt beliggende Høj paa Gammelgaard's Jord. Jernalderens Bebyggelse har kun efterladt sig faa Spor.

III.

Efterfølgende Skema giver en Oversigt over de i Aarets Løb foretagne Udgravninger og lignende Foretagender. Som det vil ses, falder disse indenfor saa godt som alle Omraader af Landet, forholdsvis ikke faa indenfor Sønderjylland, og alle Museets Mænd har taget Del i dem. Nogle af Undersøgelserne har været af stort Omfang og krævet Anvendelse af lang Periode, indtil en Maaned eller mere; til andre er kun medgaaet kortere Tid, eller man har kunnet indskrænke sig til en lettere Undersøgelse, en Besigtigelse, Opmaaling eller lignende. (I Skemaet er disse mindre Foretagender betegnede: B., de andre og større: U.). Til de paa Skemaet opførte 48 Foretagender slutter sig dog yderligere en Række Smaarejser, der snart kun har skullet tjene til Forberedelse af senere Gravninger, snart har haft til Formaal at bese Findestedet for indsendte Oldsager og skaffe nærmere Oplysninger om Fundforhold.

Som Tilfældet i tidligere Aar har atter i 1920 en Række Undersøgelser fundet Sted efter forudgaaende Indberetning fra Jordbrugere eller fra Museets mange gode Hjælpere rundt om i Landet; andre skyldes Museets eget Initiativ eller er